

Helynévmagyarázatok*

Ógerlistye A Mehádiától nyugat-délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1410: *Gerlissa* (Csánki 2: 39); 1484: *Gerlysthe*, *Rwdarya* (uo.); 1808: „*Rudaria* val.” (Lipszky: Rep. 1: 566); 1913: *Ógerlistye* (Hnt. 995). Az egymás szomszédságában települt két falu a román *Gîrlîște* (< *gîrla* ’patak’) és a *Rudaria* (< *rudar* ’kocsirúdfaragó’ < *rudă* ’rúd’ < magyar *rúd*) nevet kapta. A románban a *Rudăria* (Suciu 2: 86), a magyarban pedig a *Gerlistye* névalak állandósult, amelyet a megkülönböztető szerepű *Ó*- előtaggal láttak el (Iordan: TopRom. 68, 230; Mező: HivHn. 250). – Vö. **Gerlistye**.

Óléc A bányási Dentától nyugat-délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1338: *Leuch* (Csánki 2: 49); 1554–79: *L?č* (Engel: TemMold. 84); 1666: *Lec* (uo.); 1808: „*Lécz* (Ó-) h., *Lécz* (Új-) h.” (Lipszky: Rep. 1: 373); 1884/1909: „*Ó-Lécz* (*Baráchháza*)” (Denta. 1: 75 000-es térkép). Az elsődleges *Lőcs* névalak pusztá személynévből keletkezett (vö. 1276: *Leuch* szn.: ÁrpSzt. 490). A később állandósult *Léc* névalakját a magyar *léc* fn., német *Letz* csn. befolyásolhatta. Az *Ó*- előtag *Újléc* (l. fent) előtagjával van korrelációban. A szerb *Stari Lec* [1905: Markovič: ImVojv. 168] részfordítás a magyarból. – 1830 körül Barácz Lajos német, magyar és szlovák telepesekeket költöztetett a faluba, amelynek neve egy időre *Barachháza* [1861: *Baratzház*: Markovič: ImVojv. 168; 1882: *Baraczháza*: Ihász: Hnt. 21] lett (Bodor: Délm. 26; Mező: HivHn. 109). – **Lécfalva, Lőcs**.

Omlód A Pancsovától délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1458: ?*Molvicza* (Csánki 2: 119); 1554–79: *Omolinč* (Engel: TemMold. 99); 1700 k.: *Omollyicza* (uo.); 1717: *Homoliza* (uo.); 1808: „*Homolicza* h. *Homolica* ill.” (Lipszky: Rep. 1: 245) (Lipszky: Rep. 1: 245); 1913: *Omlód* (Hnt. 1002). A *Homolica* hn. a szerb *Homoljica* > *Omoljica*, ma *Omolica* hn. átvétele. Ehhez l. szerb-horvát *Homolj* hn., *Homolje* hn. (ImMesta. 1973. 174), *Omolje* hn. (i. m. 283). Tövéhez l. cseh régi *chomol* ’forgószél’ > mai cseh *chumel* ’gomolyag, gubanc; csoportosulás, csődület’ (Machek: EtSIČ2. 209; EtSISJaz. 8: 68). L. még szlovén *homulica* ’százszorszép, kövirózsa, varjúháj’ (Pleteršnik 1: 276). Az országos helységnévrendezés során a község részére az *Omlód* helységnévet állapították meg tudatos magyarosítással (HASz. 8: 927). – Vö. **Omlás**.

* L. MNy. 2007: 508–10.

Orczyfalva A bánsági Vingától dél-délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1318: *Kokaach* (Ortvay: EgyhFöldl. 1: 445); 1332–7: *Kakot, Kokoth, Tot* (uo.); 1467: *Kakath, Thohtkakath* (Csánki 2: 44); 1723: *Kokot* (Engel: TemMold. 77); 1808: „*Orczidorfg. Orczifalva* h. *Kakota* val. *Kokoda* ill.” (Lipszky: Rep. 1: 480). Az elsődleges *Kakat* hn. a szláv eredetű (a szlávban ’kakas’ jelentésű) *Kokot* szn.-ből keletkezett. A török hódoltság idején elnéptelenedett falut 1785-ben báró Orczy József főispán telepítette újra. Innen van a magyar *Orczyfalva*, román *Orțișoara* név (Suciu 2: 21; Mező: HivHn. 63, 162). – Vö. **Kokad, Párkány.**

Orlajtörék A Rimaszombattól északnyugatra fekvő falu fontosabb adatai: 1334: *Turek* (Györffy 3: 273); 1515: „*Parua sive Superior Thewrek*” (VSOS. 3: 250); 1773: *Orlaj Törék* (LexLoc. 124); 1808: „*Törék (Orlaj-) h. Terjákowce s.*” (Lipszky: Rep. 1: 692). A *Törék* hn. pusztaszn.-ből keletkezett magyar névadással; vö. 1278/1378: *Turek* szn. (ÁrpSzt. 770). Ez utóbbi a *török* népnévvel kapcsolható össze. Az *Orlaj-* előtag az *Orlay* csn.-vel azonos. A szomszédos falu neve *Bakostörék* [1341/1347: *Turek*; Györffy 3: 273; 1515: *Inferior Thewrek*; VSOS. 3: 250; 1773: *Bakos Törék*; LexLoc. 123]. Ennek előtagja a magyar *Bakos* csn. A szlovák *Teriakovce* hn. a magyar *Törék*-kel párhuzamosan keletkezett. L. *Vel’ke Teriakovce* (tkp. ’Nagyörék’) ’Bakostörék’, *Malé Teriakovce* (tkp. ’Kistörék’) ’Orlajtörék’. L. még *Terjékfalva* ’helység Eperjestől keletre’ [1385: *Terykfalua*; VSOS. 3: 158; 1419: *Teryekfalva*; Csánki 1: 313] (Stanislav: SlovJuh. 2: 528; VSOS. 3: 250; Györffy 3: 273). – Vö. **Törékpusztá, Törjék.**

Óruszolz Az Illyédtől nyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1421: *Rusolch* (Csánki 2: 106; Györffy 3: 491); 1427: *Rusocz* (uo.); 1554–79: *Rus?va* (Engel: TemMold. 115); 1611: *Rusova* (Suciu 2: 89); 1796: *Batrin Ruszova* (uo.); 1808: „*Russova (Ó-)* h. *Alt-Ruschowa* gr. *Rushova* ill.”, „*Russova (Új-)* h. *Neu-Ruschowa* g. *Rushova* ill.” (Lipszky: Rep. 1: 568); 1907: *Óruszolz* (Mező: HivKözs. 2: 816). A *Ruszolz* (< *Ruszóc*) hn. egy szláv **Rusovъcъ* hn. átvétele. Ez egy *Rus* szn. (vö. 1255/1277: *Rus* szn.: ÁrpSzt. 684) származéka. Vö. szerb *Rus* szn. (Grković: RIS. 174) < *Rusimir* ~ *Rusomir* szn. (uo.) és szerb-horvát *rus* ’vörös, szőke’. Később a szláv *Rusova* névalak honosodott meg a magyarban *Ruszova*-ként. A közelben települt *Újruszová*-tól való megkülönböztetésül a községnév elé az *Ó*-jelző került. Az országos helységnévrendezés során felújították a középkori *Ruszolz* névalakot, megtoldva az *Ó*-jelzővel. – A román névalak *Rusova Veche* ’Óruszolz’ és *Rusova Nouă* ’Újruszolz’ (Suciu 2: 89; Iordan: TopRom. 281).

Öregakli A Nevetlenfalutól dél-délkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1323: *Okly* (ComMarmUg. 187); 1396/1498: *Akly* (DocVal. 490); 1992: *Öregakli* (HnAzSzt. 45). Az *Akli* hn. a magyar *akol* ’karám, ól’ fn. -i képzős származéka. Az *Öreg-* előtag az új településrész *Újakli* (HnAzSzt. 401) nevével van korrelációban. Öregakli ukrán neve az 1946-ban hatósági úton megállapított *Клинове* (tkp. ’ékszerű’) (Szabó: Ugocsa m. 271; ZakarpObl. 245). – Vö. **Aklipusztá.**

Őrihodos A Dolinci-pataknak a Nagy-Kerkába való torkollásánál fekvő helység fontosabb történeti adatai: 1452: „*Hodos* in districtu Ewrseg” (Csánki 2: 756); 1773: *Hodos* (LexLoc. 93); 1808: „*Hodos* h. *Szhodossa* cr.” (Lipszky: Rep. 1: 243); 1907: *Őrihodos* (Hnt. 794); 1973: *Hodoš* (ImMesta. 1973. 173). A *Hodos* hn. személynévből alakult; vö. 1138/1329: *Hodus* szn. (ÁrpSzt. 389) < cseh *Hodúš* szn. (Svoboda: SOJ. 153). Arra, hogy a *Hodos* eredetileg víznév lett volna, nincs adatunk. A megkülönböztető szerepű *Őri-* előtag az Őrségre utal. A szlovén *Hodoš* ’Őrihodos’ a magyarból való. – Vö. **Hodosfalva.**

Panyó A Lugostól észak-északnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1554–79: *Pan'av?ya* (Engel: TemMold. 104); 1700 k.: *Panyevo* (uo.); 1808: „*Panyova* val. *Panjo*va ill.” (Lipszky: Rep. 1: 495); 1913: *Panyó* (Hnt. 1026). Az elsődleges névalak egy szerb **Panjevo* lehetett. Ennek a szerb *panj* 'fatörzs, tuskó, tönk' fn. az alapszava. L. még szerb-horvát *Panj* hn., *Panjak*, *Panjani*, *Panjevi* hn. (HASz. 9: 621). A magyarban *Panyova* alakban meghonosodott helységnevet az országos helységnevérendezés során *Panyó*-ra magyarosították. A román névalak *Paniova* (Suciu 2: 25; Bezlay 2: 74; Mező: HivHn. 171).

Párta A Versectől dél-délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1554–79: *Parta* (Engel: TemMold. 105); 1808: „*Parta* vel *Partha* val.” (Lipszky: Rep. 1: 496); 1892: *Párta* (Hnt. 1149). Bizonytalan eredetű. Előzményeként talán a *Barta* szn. bajor-osztrák **Partha* változata jöhet számításba. A *Párta* névalak *á*-ját nyilván a magyar *párta* fn. befolyásolta. L. szerb-horvát *Parta* 'Párta'.

Persány A róla elnevezett Persányi-hegység délnyugati lábánál, Fogarastól kelet-délkeletre fekvő település fontosabb történeti adatai: 1527: *Persány*, *Persani* (Suciu 2: 35); 1632–5: *Persany* (Makkay: I: RákGy. 470); 1639: *Perszanira* gr. (i. m. 486); 1808: *Persány* (Lipszky: Rep. 2: 107). L. még román *Perșani*, német *Perschan*. A név a románban keletkezett vitatott alapszóból *-ani* képzővel (vö. *Botoșani*, *Drăgușani*, *Tămășani* stb.). Alapszavát némelyek a *pers* 'perzsa' népnév többesszámú *perși* alakjával kapcsolják össze (Iordan: TopRom. 280). Ám valószínűbb, hogy a román *Perșa* személynév rejlik benne, amelynek előzménye a szerb-horvát *Perša* személynév [vö. 1214/1550: *Pers* szn., cr. 1290: *Persa(m)* szn.: ÁrpSzt. 627, 655] volt (Constantinescu: DOR. 346). Ez utóbbi a szerb-horvát *Petar* 'Péter' becéző alakja (Splitter–Dilberović 275). Alakulásmódjához l. *Ivanša* < *Ivan*, *Jakša* < *Jakov*, *Lukša* < *Luka*, *Nikša* < *Nikola*, *Pavša* < *Pavao*, *Stepša* < *Stepan* stb. A román *Perșani* helységnevet (Suciu 2: 35) így értelmezhetjük: 'Perșa emberei, Perșáék'. Bizonyára egy *Perșa* nevű kenéztől telepített faluval van dolgunk.

Peszternye A Sztropkótól észak-északkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1497: *Psthryna* (VSOS. 2: 463); 1773: *Pisztrina* (LexLoc. 251); 1808: „*Bsztrina* vel *Psztrina* h.” (Lipszky: Rep. 1: 82); 1907: *Peszternye* (Hnt. 824). A *P(i)sztrina* hn. a szlovák *Pstriná* átvétele. Ez a *pestry* 'tarka' mn. származéka. Az országos helységnevérendezés során kapta a falu a magyarok által könnyebben kiejthető *Peszternye* névalakot (Šmilauer: PŕSITop. 150; Mező: HivHn. 172). – Vö. **Mérfalva**.

Petenye Romániai helység a Szilágyságban Kraszna várostól délkeletre: 'Petenia': 1380: *Pethenyefalva*: Kázmér: Falu 191; 1484: *Pethnyefalva* (Csánki 1: 584); 1597: *Peteniefalwa* (Barabás: SzékelyOkl. 326); 1760–1762: *Petenye* (Suciu 2: 37); 1808: *Petenye* (Lipszky: Rep. 2: 107). Az elsődleges *Petenyefalva* névalak előtagjához l. 1234: *Petene* szn., 1269: *Petina* szn. (ÁrpSzt. 629); 1359: *Petenye* szn. (Barabás: SzékelyOkl. 22). L. még szerb-horvát *Petina* szn., *Petinja* szn. < *Petar* szn. (Splitter–Dilberović 297) és *Petina* hn., *Petine* hn., *Petinje* hn. (uo.). A *-falva* utótag idővel elmaradt. A román *Petenia* (Suciu 2: 37) hn. a magyarból való.

Petrilova A bánási Illyédtől délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1554: *P?trilova* (Engel: TemMold. 106); 1761: *Petrilova* (Suciu 2: 40); 1785: *Petrilo* (uo.); 1808: „*Petrilova* val.” (Lipszky: Rep. 1: 508); 1892: *Petrilova* (Hnt. 1160). A román *Petrilova* hn. (Suciu 2: 40) átvétele. Ez a román *Petrilă* szn. (< *Petru* szn.) szláv továbbképzése [vö. 1284: *Petrilo* szn.: ÁrpSzt. 634]. (Iordan: TopRom. 479. DicțFam. 364; Constantinescu: DOR. 132.) – Vö. **Petrilla**.

Pogányfalva A Lugostól északkeletre fekvő helység fontosabb adatai: 1454: *Pogánfalwa* (Csánki 2: 57); 1514–16: *Paganesth* (Suciu 2: 50); 1529: *Poganesd* (uo.); 1808: „*Poganyest* vel *Poganessti* val.” (Lipszky: Rep. 1: 519); 1909: *Pogányfalva* (Mező: HivKözs. 2: 864). Egy *Pogány* nevű személy (vö. 1211: *Pagan* szn.: ÁrpSzt. 610) falva a magyarban *Pogányfalva*, a románban pedig a *Pogănești* (Suciu 2: 50) nevet kapta. Az idővel a magyarban is felülkerekedett román névalak helyett az országos helységnévrendezés során felújították a középkori *Pogányfalvát* (Kázmér: Falu 233; Mező: HivHn. 187). – Vö. **Pogány**.

Porány A Versectől dél-délnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1554–79: *Podporan* (Engel: TemMold. 107); 1723: *Potporan* (uo.); 1723: *Potporan* (uo.); 1808: „*Podporány* h. *Podporani* rasc.” (Lipszky: Rep. 1: 517); 1909: *Porány* (Mező: HivKözs. 2: 862); 1973: *Potporanj* (ImMesta. 1973. 316). A magyar *Podporány* hn. a szerb *Potporanj* < *Podporanj* hn. átvétele. Ennek előzményéhez l. *potporanj* ’támasztógerenda, támaszték, lécz’ (HASz. 11: 183). Olyan építményre utalhat, amelynek ez a jellegzetes szerkezeti eleme. A rövidített *Porány* névalakot az országos helységnévrendezés során állapították meg. A mai szerb név *Potporanj* (Mező: HivHn. 238).

Pusztabikács Az Alföld peremén, Belényes és Nagyvárad között fekvő helység fontosabb adatai: 1406: *Bikach* (Csánki 1: 604); 1828: *Bikáts* (Suciu 1: 77); 1907: *Pusztabikács* (Hnt. 855). A *Bikács* hn. puszta szn.-ből keletkezett magyar névadással; vö. 1263: *Bikach* szn. (ÁrpSzt. 124). A megkülönböztető szerepű *Pusztá-* előtag a helység elpusztásodásával kapcsolatos. – A román *Bicăcel* ’Pusztabikács’ (Suciu 1: 77) a román *Bicaciu* (< m. *Bikács*) kicsinyítőképzős származéka. – Vö. **Bikács**, **Mezőbikács**.

Rádonya Az Ómoldovától észak-északnyugatra fekvő helység fontosabb adatai: 1367: *Radamliá* (Csánki 2: 106); 1700 k.: *Radimir* (Suciu 2: 68); 1717: *Radigna* (Engel: TemMold. 111); 1723: *Radimna* (uo.); 1808: „*Radimna* val.” (Lipszky: Rep. 1: 546); 1913: *Rádonya* (Hnt. 1076). Az elsődleges névalak egy szerb *Radimlja* hn., ez egy *Radim* szn. (vö. cr. 1220: *Radin* szn.: ÁrpSzt. 663) birtoklást kifejező *-ja* képzős származéka. Vö. szerbhorvát *Radimja* ~ *Radimje* hn. (HASz. 12: 883); szlovén *Radomlja* hn. (Bezlaj 2: 137) is. A románban a helységnév *Radimna* (Suciu 2: 68) alakúvá fejlődött, és a magyarban is meghonosodott. A *Rádonya* névalak tudatos magyarosítás eredménye (Kniezsa: MagyRom. 1: 235; Petrovici: StDialTop. 253).

(Folytatjuk.)

† Kiss Lajos